

Evidencijski broj / Article ID: 21099050
Vrsta novine / Frequency: Dnevna
Zemlja porijekla / Country of origin: Hrvatska
Rubrika / Section:

MISTERIJ BRODOLOMA KOD PAKLINSKIH OTOKA

**Bogataš i sluga potonuli s
kovčegom punim zlatnika.
Samo se jedan spasio ► STR. 14-15**

Misterij brodoloma kod Paklinskih otoka

VIŠNJA GOTAL

Najjužniji otočić Paklinskih otoka, Stambedar, zadnje je što su iznad mora vidjeli članovi posade koji su se nekoliko dana prije u Berletti u Apuliji ukrkali na brod kako bi zaradili svoj kruh sa sedam kora. Imali su i putnike, bogatog čovjeka i njegova slugu, koji su sa sobom nosili luksuzne stvari. To je putovanje, ususret Božiću 1724. godine, za njih bilo kobno. U noći s 18. na 19. prosinca hvarskim je akvatorijem bjesnila jaka oluja, mornari su s kapetanom Stefanom Milascom, Dubrovčaninom, pokušali sve kako bi brod izvukli iz olujnog pakla. Bezuspješno. Brod klase Fregadone potonuo je, a s njim i trinaestorica članova posade. Da, jedan

Tajanstveni bogataš i njegov sluga ovdje su potonuli s kovčegom zlatnika. Spasio se samo jedan mornar...

Evidencijski broj / Article ID: 21099050
 Vrsta novine / Frequency: Dnevna
 Zemlja porijekla / Country of origin: Hrvatska
 Rubrika / Section:

Istraživači HRZ-a na arheološkom lokalitetu na sjevernoj strani otočica Stambedar u akvatoriju Paklinskih otoka gdje se nalaze ostaci broda klase Fregadone iz 18. stoljeća. Na fotografiji su Igor Mihajlović i Marko Polić. Na lokalitetu su pronađeni zlatnici, kao i brončano brodsko zvono koje je također raritetan nalaz

BOŽIDAR VUKIJEVIĆ/CROPIX

je mornar čudom uspio preživjeti. Premda arheolozi već godina istražuju sve vezano uz potonuli brod, velik dio misteriozne slagalice još je tajna. Prvi koji je nakon te, za brod i posudu pogubne noći vidio intrigantni brod nepoznatog imena bio je Igor Mihajlović iz Službe za arheološku baštinu HRZ-a. Za potonuli brod tri nautičke milje udaljen od grada Hvara, istina, znalo se još od 1986. godine, 276 godina nakon onog dana kada se posada na doku u Berletti oprostila od svojih obitelji. Pronašli su ga arheolozi dok su istraživali jedan drugi brodolom, iz antičkog razdoblja.

Čim je otkriven, brodolom kod Stambedara registriran kao kulturno dobro RH, pronađena su tri željezna sidra, četiri željezna topa i drugi predmeti povezani s naružanjem te dijelovi staklenog posuda. Zaključeno je da brodolom datira iz 16. ili 17. stoljeća i to je bilo sve do 2018., kad je u suradnji s Konzervatorskim odjelom u Splitu, HRZ odlučio pregledati i utvrditi aktualno stanje nalazišta u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Zahvaljujući prijašnjim otkrićima i prikupljanju nekoliko keramičkih posuda, odlučeno je da se započne s iskopavanjem. Tek tada je Igor Mihajlović, zajedno s kolegama, prvi put zaronio do olupine.

I tada je uslijedio šok. Pozitivan. Prvo što su pronašli bilo je brodsko zvono, tek peto ikad pronađeno u istraživanjima potonulih brodova u hrvatskom podmorju. Brončano zvono uistinu je rijedak nalaz, kaže Igor Mihajlović.

Ono što su tijekom godina izronili on i njegovi kolege, uz pomoć specijalne jedinice MUP-a, zateklo ih je. Uz redovan brodski inventar, pronašli su i venecijanske zlatnike, srebrne i brončane kop-

će za obuću i odjeću, čaše na staliku, krunice izrađene od crnog lignita s četiri svetačke medaljice i dva ogledala. Sve redom neuobičajene stvari za teretne brodove i inventar mornara. A onda su saznali da su se, uz posadu, na brod ukrcali i s njima potonuli imućni čovjek i njegov sluga. Pročitani su to iz zapisa povijesnih arhiva Hvara Muzeja hvarske baštine, koje im je pokazao Marinko Petrić. - Pretpostavio je da dokument iz muzejskog arhiva ima veze s našim brodom i bio je u pravu - kaže Igor.

Prvi pronalazak

Iz istog su dokumenta saznali i što je brod prevozio.

- Godinama nas je intrigiralo da nema tragova tereta i sugeriralo nam da je brod prevozio teret koji propada u dodiru s morskom vodom ili, pak, da je plovio na kratkoj relaciji, bez tereta - kaže. I taj je misterij razriješen uviđom u šturi dokument izjave preživjelog mornara, u kojemu se, osim luke polaska, tereta i misterioznog putnika, ne spominje više ništa. Ni njegovo ime ni ime broda, matične luke ni njegov cilj. Sve je, jednako kao i tko je bio bogati putnik, dosad, točno 300 godina od potonuća, obavijeno tajnom. Ne zna se ni je li brod bio venecijanski ili dubrovački, no keramički nalazi u području gdje se nalazi krma, kaže arheolog, upućuju na venecijansko porijeklo broda. Upravo krajem 17. stoljeća

(1684. - 1699.) vođen je Morejski rat između Mletačke Republike i Osmanskog Carstva. Iako su se glavne bitke odvijale na grčkom Peloponezu (Moreja), ratne operacije su se vodile i u Dalmaciji.

- Buduća istraživanja pokazat će je li brod imao veze s ratnim zbivanjima. Na krmi je nađeno i nekoliko ljudskih kostiju, a uz njih i brončana svetačka medaljica za koju se može pretpostaviti da je pripadala nesretnom putniku. Medaljica je izrađena u Rimu, a prikazuje svetog Longina i Isusa na križu - kaže.

Za Mihajlovića i njegove kolege takva je tajna velik izazov. Zbog toga Igor za Jutarnji kaže da je podvodno istraživanje tek početak onoga što slijedi.

- U venecijanskom i dubrovačkom arhivu pokušat ćemo na temelju imena kapetana, datuma potonuća, tereta i klase broda pronaći više informacija, pa tako i tko je bio misteriozni imućni putnik. Toliku količinu novca, koju je on imao sa sobom, ne pronalazimo često. Koliko znam, ovo su u hrvatskom dijelu Jadrana prvi pronađeni zlatni dukati, venecijanski, njih tri. Najraniji od njih je zlatni dukat dužda Francesca Morosinija, koji je vladao od 1688. do 1694. To je duž poznat po tome da je u Morejskom ratu topovskom paljbom dao raznijeti atensku Akropolu, a koju je osmanska vojska koristila kao barutanu - ispričao nam je.

Tijekom šest godina, koliko su

arheolozi ronili do broda, sa svakim su zaronom izronili s novim otkrićima. Posljednja su istraživanja obavljena u svibnju. Svi oni koji dolaze iz raznih krajeva svijeta, ne znaju da se blizu posjeca Palmizane, na kojoj živi kolekcionar umjetnina Dagmar Menenghello, pod morem nalazi bogatstvo. Za našeg posjeta Hvaru, sredinom srpnja, u to smo se i uvjerali. Nasumice smo na najsunčanijem otoku pitali turiste znaju li nešto o istraživanjima potopljenog broda, no oni su nezainteresirano odmahivali glavom.

Četvero na uron

Za otočić Stambedar ni sami nikada nismo čuli, iako smo česti gosti otoka Hvara i restorana na Sv. Klementu, a kad tamo sjedite, gledate ravno u njega. Na pola je sata spore plovidbe od Hvara. Lakše nam je kad Igor kaže da ni sam nije znao njegovo ime. Nenaseljen je, visok; Igor kaže da u proljeće susreće ženu koja ondje bere kapare. Otok je galebova, ondje svijaju gnijezda. Istraživanja broda potopljenog kod Hvara financira Ministarstvo kulture i medija uz podršku Grada Hvara, a u njemu, uz nositelja, Odjela za podvodnu arheologiju HRZ-a, sudjeluje i niz drugih stručnjaka. S arheolozima rone ronionci Inter-ventne jedinice MUP-a, koji pruža i logističku podršku.

- Nalazi su intrigantni. Inventar brodske kuhinje uključuje zdjelice, posude tanjure i lonce za koje smo ustvrdili da pripadaju venecijanskoj proizvodnji. Ovakva su arheološka iskapanja zahtijevan posao. Vadenje krhke keramike stoljećima zakopane u pijesku mora biti odrađeno oprezno kako bi ostala čitava, spremna za desalinizaciju i konzerviranje. Do-

datno je ovaj proces ograničen i vremenom s obzirom na to da je lokacija brodoloma na dubini od 40 metara, pa je potrebno u vrijeme ronjenja uračunati i dekompresijske zastanke ronionca. Nije to mala dubina, efektivno na njoj možemo raditi 25 minuta. Uron traje sat vremena, odnosno do sat i 20 minuta, ali efektivnog je rada tih 25 minuta. Jedan ronilac roni jednom dnevno, a na tom istraživanju radi nas 12 do 16 ronilaca. Na uron nas ide dvoje do četvero - ispričao je za Jutarnji Igor Mihajlović. Zagrepčanin je, a za svoj je odjel počeo raditi još 1999. godine, kao student arheologije i povijesti. I danas osjeti uzbuđenje pri svakom pronalasku rijetkih predmeta.

- Kad vidite nešto što nitko prije vas nije vidio, osjetite se povlaštenim. Ove je zlatnike zadnji vidio njegov vlasnik, koji je stradao u brodolomu, a sada smo ih vidjeli mi. Ono što je jako zanimljivo jest da su brodolomni vremenske kapsule. Na kopnenim se lokalitetima slojevi izmiješaju, a na potopljenom brodu sve je iz istog je vremena - kaže. Danas je na Kornatima, u istraživanju pod vodstvom Vesne Zmaić. Predmet istraživanja je trgovački jedrenjak, koji je natovaren osmanskim keramikom, potonuo nadomak cilja. Olupina je na dubini od 40 metara, u njoj se kriju tisuće komada keramičkih lula i posuda za kavu; ova-ko velik teret jedinstven je nalaz u Jadrano. Igor Mihajlović i sljedeće će se godine vratiti u Hvar kako bi nastavio roniti do broda nepoznatog imena. U međuvremenu će pokušati doznati tko je bio bogati putnik i što ga je nagnalo na putovanje pred Božić teretnjakom, što priču o potonuću u olujnoj noći čini još misterioznijom. □

"MORAMO SE UPUTITI U VENECIJANSKI I DUBROVAČKI ARHIV DA SAZNA MO TO I ZBOG ČEGA ZA BOŽIĆ IŠAO PLOVITI S GOMILICOM DUŽDEVIH DUKATA"